

SZAKVÉLEMÉNY

Lantos Ferenc (Pécs, 1929 - Balatonberény, 2014) 8, azaz nyolc műalkotásának értébecsléséhez, a MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára.

Ez a dokumentum 10 számozott oldalból áll!

I. A kollekcióban szereplő alkotó helye és jelentősége a kortárs képzőművészeti szcénában, valamint a felajánlott alkotások jellege és állapota

A MNB-Ingatlan Kft. számára, a Zsdrál Design & Art Galéria (székhely: 7621 Pécs, Király u. 29.) által felajánlott kollekció Lantos Ferenc (Pécs, 1929 – Balatonberény, 2014) 8, azaz nyolc műalkotásából áll. Az alkotó a ma már nemzetközileg is széles körben ismert Pécsi Műhely legismertebb alakja, a hazai kortárs művészeti közeg meghatározó figurája, aki nemcsak a magyar kulturális térben – a nyilvánosság különböző szinterein, valamint a hazai múzeumi gyűjteményekben – foglalt el kiemelkedő helyet, hanem a nemzetközi szcénában is számtalan esetben – egyéni- valamint tematikus-kiállításokon, illetve komoly szakmai reputációval rendelkező képzőművészeti vásárokon – évtizedeken át képviselte hazánkat.

A 8, azaz nyolc műalkotásából álló kollekció Lantos 1970-től a 2000-es évekig terjedő munkásságát reprezentálja. Közülük három mű a Pécsi Műhely működésének, valamint a művész új vizuális nyelvi kísérleteinek időszára tehető, öt mű pedig az „új festészeti fordulatot” követő periódus jellemző darabja.

Az IPARTERV mellett a magyar neoavantgárd másik fő centrumát Pécs, a város kulturális életén belül pedig elsősorban a Pécsi Műhely tagjainak tevékenysége jelentette. A formálisan 1973-ban alakult kör (tagjai: Lantos Ferenc, Szijártó Kálmán, Kismányoki Károly, Pinczehelyi Sándor, Halász István) vezetője Lantos Ferenc kiterjedt művészeti és pedagógiai tevékenységet folytatott már az 1960-as években. Célja a hazai tömegkultúra európai viszonylatban jócskán elmaradott vizuális értékrendjének átformálása volt. Pedagógiai¹ és alkotói tevékenységével az elvont, geometrikus irányzatok népszerűsítésén dolgozott, s a vizuális nyelv rendszerének autonómiáját hirdette. Egyéni stílusát saját gyakorlati és műelemzési tapasztalatai alapján alakította ki az 1960-as években. Szemléletére alapvetően hatott a szintén pécsi születésű Martyn Ferenc piktúrája, hatására a látható motívumok formai redukcióját választotta művészeti programjának kiindulópontjává. Első lépésként a természetből emelt ki motívumokat – például napraforgóvirágokat, kavicságákat, kőrözsákat – melyeket szerkezeti szempontok alapján geometrikus formákra bontott, hogy kimutassa azok elemi geometrikus szabályszerűségeit. Nonfiguratív alkotásainak struktúráit ezekre a szabályszerűségekre – mintegy univerzális nyelvre – építette. Művei így legtöbbször additív módon egymásba kapcsolódó motívumok sorozatából épülnek fel. A sorozat minden egyes eleme egy bizonyos motívum variánsa, s ezáltal fontos szerepet kap művészetében a szerialitás, a variálhatóság és a felcserélhetőség is. Vizuális programja láthatóan egy egységes nyelv megteremtésének gondolatából ered, mely létalapját a természet-tudományos gondolkodásból nyeri. Alkotásai a független, önmagból építkező képi nyelverteremtő képesség létét hangsúlyozzák, amit Lantos leginkább a verbalitás szabályszerűségeihez hasonlított.

A Zsdrál Design & Art Galéria által felajánlott kollekcióból a 1970-es években készült két darab ezt az analitikus szemléletet, valamint a természeti motívumokból építkező önálló vizuális megteremtésének igényét reprezentálják. Ugyancsak ide kapcsolódó mű Lantos kultúrtörténeti szempontból is jelentős, a művészet „demokratizálásának” eszmeiségét hordozó zománcműveinek egy példánya. A bonyhádi művésztelepeken készült zománcképei a helyi zománc-program kitüntetett jelentőséggel bíró darabjai. A kollekcióban öt később született alkotás – két akril és három akvarell – már a nyolcvanas évek új festőségének hatását tükrözik. Lantos ekkor a korai analitikus szemlélet során kikísérletezett formaszériák szabadabb társításaival, a népművészetből származtatott motívumokkal, valamint spontán gesztusokkal oldotta fel az 1970-es évekre jellemző, a szerialításra épülő kompozícióit. **A 2. mellékletben található 8, azaz nyolc alkotás minden kétséget kizárólag Lantos Ferenc (Pécs, 1929 –**

¹ Lantos legfontosabb pedagógiai programja a négy részből álló, „Természet – Látás – Alkotás” című előadás-sorozata volt, melyet először a pécsi Janus Pannonius Múzeumban mutatott be 1972 szeptemberében, 1973 júniusában, 1974 januárjában és 1975 januárjában. A sorozatot előadásait később több magyarországi nagyvárosban is bemutatta.

Balatonberény, 2014) eredeti, sajátkezű alkotása, melyek állapota a koruknak megfelelő, restaurátori beavatkozást pedig egyik darab sem igényel.

II. A piaci környezet

2002-ig az 1945 utáni európai és tengeren túli művészet műkereskedelmi helyzete közel azonos volt a régi mesterek, a 19. századi és a klasszikus modern művészet megítélésével. Ekkor indult be az a folyamat, mely a II. világháború és a kortárs művészet felértékelődését hozta. Az elmúlt évek elemzéseit látva ma már biztosan kijelenthető, hogy ez a tendencia nem tekinthető piaci manipulációnak, sem egyszerű „divathullámnak”. **A befektetési célú vásárlások terén az elmúlt 15 év nyilvános eredményei az úgynevezett post-war és kortárs művészet hegemoniáját mutatják. Az Artprice.com által készített, a 2017-es első félév trendmozgásait bemutató elemzése szerint ez a szegmens nagyjából háromszoros értéknövekedést mutat a 19. és 20. századi klasszikus modern alkotásokkal szemben.**

Forrás: Artprice.com

Bár a tavalyi évben némi visszaesést mutatott a globális műtárgypiac forgalma, a II. világháború utáni időszak továbbra is tartja korábbi népszerűségét. Amennyiben a piaci részesedés szempontjából nézzük a folyamatot, az összforgalom 52%-át tette ki a II. világháború utáni művészet, melyet 23%-kal követ a modern (főként 19. századi végi és a 20. század első felének alkotásai), míg a régi mesterek forgalma összesen 13%-ot tett ki a 2016-os évben.² Ráadásul, míg az antik és a modern művészeti piacon árcsökkenés volt tapasztalható, addig a kortárs művészeti szegmensben mintegy 4%-kal emelkedtek az árak.³

² Dr. Clare McAndrew: *The Art Market 2017*. Basel, UBS–Art Basel, 2017. Magyarul ismerteti: portfolio.hu <http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/a-vilag-mutargypiac-a-2016-ban.247539.html>

³ TEFAF 2017 *Global Art Market Report*. Szerk.: Prof. Dr. Rachel A. J. Pownall, Maastricht, TEFAF, 2017. <http://1uyxqn3lzsda2ytyzj1asxmmmpt.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2017/03/TEFAF-Art-Market-Report-20173.pdf> Magyarul ismerteti: portfolio.hu

A 1945 utáni művészet népszerűsége több okra vezethető vissza. A műkincspiac befektetési célú vásárlásai szempontjából ez az időszak befolyásolható a legnagyobb mértékben, hisz itt még korántsem beszélhetünk kanonizált életművekről, iskolákról, tendenciákról és korszakokról, mint mondjuk a klasszikus modern, vagy éppen a 19. századi művészet esetében. E tekintetben a II. világháború utáni és kortárs művészet megítélése még formálható, alakítható, mely a piaci eredményekre is képes nagyobb „hatást” gyakorolni. Ez a napjaink művészetét jellemző sajátosság ugyanakkor kockázatokat is rejt magában, hisz egy életmű árfekvésének szinten tartása, növelése sokban függ az adott alkotó szereplésének gyakoriságán, nívós szakmai rendezvényeken – egyéni és csoportos kiállításokon, vásárokon – történő részvételein.

A 1945 utáni művészet népszerűségének azonban van egy másik oka is. Az elmúlt néhány évtizedben a vizuális kultúrát alapvetően befolyásoló folyamatok játszódtak le a nyugati társadalomban. A változások szociális és társadalmi vetületei a művészeti érték nivellálódására is erőteljes hatást gyakoroltak. Ennek következtében a 19. valamint a 20. század első felének kulturális és társadalmi erőterébe született alkotások, életművek mai megítélése is rengeteget változott. Ez nemcsak a nyugati-európai, vagy tengeren túli országokban, hanem – igaz 10-15 éves késéssel – de már hazánkban is jól megfigyelhető. Ezt a folyamatot a hazai aukciós eredmények is igazolják. Az olyan iskolák és irányzatok, mint a naturalizmus, a szecesszió, vagy éppen Grasham-kör, Czóbel Béla, Rippl-Rónai József finomabb hangoltságú, kontemplatív szemléletű művészete a gyűjtők fiatal generációja számára avittá váltak. Helyettük az avantgárd erőteljesebb hangoltságú, a hagyományos művészeti műfajokat átértelmező életművek, alkotások ázsiója és értéke nőtt szembetűnő módon.

II-1. A magyar neoavantgárd, illetve a Pécsi Műhely piaci pozíciója

a. Az elsődleges piac szegmense

A magyar neoavantgárd nemzetközi sikerének egyik fő oka, hogy a korábban nyugat-európai és észak-amerikai művészetre fókuszáló közintézmények számára mára minden korábbinál fontosabbá vált a nézőpontok kiterjesztése azokra a területekre, amelyek eddig kiestek látóterükből. Kiemelkedő jelentőséggel bírnak ezek között az egykor a keleti-blokkhoz tartozó országok „sajátos” szemléletű progresszív jelenségei. A folyamat eredményeképp olyan fontos múzeumok gyarapították gyűjteményüket a pályájukon az 1960-as években induló magyar művészek alkotásaival, mint a Tate, a MoMA, a Metropolitan Museum és a Centre Pompidou, miközben olyan nemzetközi terjesztésű kiadók gondozásában jelentek meg kötetek a magyarországi kortárs művészet bizonyos szakaszairól, mint a Thames and Hudson és a Koenig Books.

A fenti sikerek, valamint a jelentős nemzetközi érdeklődés komoly hatást gyakorolt a magyar neoavantgárd tagjainak kereskedelmi besorolására. A nyugat-európai, valamint a tengeren túli közintézmények, magángyűjtők figyelmének középpontjában elsősorban az IPARTERV-kiállítások köré csoportosítható művészek életműve áll. Az IPARTERV-generáció sikerének köszönhetően ugyanakkor egyre komolyabb érdeklődés övezi az 1960-as és 1970-es években kialakuló más művészeti csoportosulását is. Közülük is kiemelkedik a Pécsi Műhely egyre számottevőbb nemzetközi sikere, mivel experimentális, land-art, illetve konceptuális munkáikkal sokban kiegészítik az IPARTERV-generáció hagyományosabb, elsősorban a táblaképre fókuszáló műfaji kötöttségeit. A Pécsi Műhely népszerűségén sokat javított ugyanakkor az is, hogy a baranyai kör tevékenységének tudományos igényű feldolgozása jelentős eredményeket mutatott fel az elmúlt két évtizedben. Megjelent a Pinczehelyi Sándor által szerkesztett *Pécsi Műhely nagy Képeskönyve* (Alexandra, Pécs, 2004), a

csoport tevékenységéről kiállítás nyílt a budapesti Ludwig Múzeumban (*Párhuzamos avantgárd – Pécsi Műhely 1968–1980*, 2017. április 14. – június 25.), valamint a műhely tagjainak jellemző, az 1960-as és 1970-es években készült alkotása is egyre több hazai és nemzetközi tematikus kiállításon bukkant fel. A Pécsi Műhely elismertségeért sokat tett a Lantos is képviselő, budapesti ACB Galéria, mely több kutatási projekttel, illetve ezek eredményeit dokumentáló kiadvánnyal készült el az elmúlt években. (*Égetett geometria. Zománcművészeti kísérletek Bonyhádon 1968-1972; Nádor Katalin; Szijártó Kálmán; Kismányoki Károly; Ficsek Ferenc; Hopp-Halász Károly-Bak Imre* kiállítási katalógusok megjelentetése)

Így ennek a szocializmus időszakában működő, a nemzetközi törekvéseket a hazai szempontok alapján átértékelő művészcsoportnak ma egyre inkább nő a gyűjtőtábora. A Pécsi Műhely tagjainak alkotásai ugyanis tökéletesen kielégítik a nyugati közintézmények, kereskedők, magángyűjtők azon igényét, mellyel saját kollekcióik nézőpontjainak kiterjesztésére törekednek. **A növekvő nemzetközi érdeklődés következtében a Pécsi Műhely tagjainak művei jelentős értékelkedést mutattak az elmúlt években,** és ez a folyamat minden bizonnyal a következő években is kitart majd.

A magyar kortárs galériák minden korábbinál gyakrabban és sikeresebben szerepelnek a jelentős nemzetközi művészeti vásárokon, így például a londoni és a New York-i Frieze-en, a párizsi FIAC-on, Paris Photón, vagy éppen az Art Cologne-on. Szakmai tevékenységüknek köszönhetően került Ilona Keserű Ilona egy műve a New York-i Metropolitan Múzeum gyűjteményében, egy korai Nádler István-alkotás pedig a párizsi Centre Pompidou kollekciójába. Közreműködésükkel ugyanakkor olyan jelentős egyéni kiállítások nyíltak az utóbbi években, mint Ilona Keserű Ilona a Stephen Friedman Galériában (2018), Bak Imre a Mayor Gallery-ben (2018), valamint Maurer Dóra a White Cube (2019) rendezett londoni bemutatója.

A Lantos Ferencet is képviselő ACB Galériának köszönhető, hogy a Pécsi Műhely tagjainak életműve a hazai mellett, a nemzetközi kortárs műkincspiacra is bevezetésre kerültek, ahol a táblaképek, mellett ma már nagy hangsúllyal szerepelnek a konceptuális, land-art művek, illetve a fotók.

b. A másodlagos piac szegmens

A fenti folyamatoknak köszönhetően a másodlagos piaci szereplők körében is **egyre erőteljesebb érdeklődés övezi a magyar kortárs művészet prominens figuráinak alkotásait.** A 2000-es évek elején még alig méltatott II. világháború utáni progresszív irányzatok népszerűsége jelentősen megugrott. A másodlagos piaci szereplők árverésein ma már nagy volumenben és fokozott érdeklődés mellett jelenik meg a kortárs képzőművészet.

A hazai aukciós piacon a Pécsi Műhely népszerűsége is szembetűnő. Az árverezőházak kínálatában pedig nemcsak a neoavantgárd művek, hanem az 1980 és a 2010 közé datálható tételek száma is évről-évre folyamatosan bővül. Mind a piacvezető Kieselbach és Virág Judit galéria aukciós tételei között, mind pedig a feltörekvő Dobossy illetve Bodó kollekcióiban szép számmal szerepelnek a Pécsi Műhelyhez köthető alkotások. Közöttük – igaz csak ritkán – Lantos munkái is felbukkannak, legutóbb a Virág Judit Galéria 60. árverésén szerepelt a művész egy viszonylag kései, 1995-ben készült táblaképe. A 60x50 centiméteres, *Interferencia* című akrilképe 750 000 Ft + 20%-os közvetítői díjért került egy gyűjtő birtokába.

III. Művek közgyűjteményekben

Felismerve a Pécsi Műhely jelentőségét **a hazai közintézmények szakszerű gyűjteményezési tevékenységének köszönhetően Lantos Ferenc számtalan főműve került közgyűjteménybe az idők során.** Ennek az 1980-as években kezdődő, s mind a mai napig jellemző folyamatnak az eredményeképp korai kiemelkedő minőségű alkotásai ma már csak elvétve bukkannak fel a műkereskedelemben. Lantos

műtárgyállományát „kurtította” továbbá – az elsősorban Fabényi Júlia, Keserü Katalin, Körner Éva és Néray Katalin művészettörténészek szervező, illetve kurátori tevékenységéhez köthető – főként Nyugat-Európában megrendezett, a magyar kortárs képzőművészet keresztmetszetét bemutató tárlatok nyomán megélénkülő nemzetközi érdeklődés is. **Az alkotó számtalan műve került e kiállítások nyomán német, olasz és francia köz- illetve magángyűjteményekbe (1. melléklet).** Így mára **legjelentősebb munkái szinte elérhetetlenekké váltak, amely további „árfelhajtó” erőt képez mind a műkincspiac elsődleges, illetve másodlagos szegmensén belül is.**

IV. A kollekcióba tartozó művek együttes értéke

A MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára, a Zsdrál Design & Art Galéria (székhely: 7621 Pécs, Király u. 29.) által felajánlott 8, azaz nyolc Lantos Ferenc (Pécs, 1929 - Balatonberény, 2014) alkotás értébecsléséhez az egyes darabok állapotán, témáján és méretén túl, az I., II., valamint III. pontban körülírt kánonra, műtárgycsoportokra, piaci környezetre és közgyűjteményi sajátosságokra vonatkozó megállapítások mellett, kettő alapvető szempontot kell figyelembe venni:

- A másodlagos piaci szereplések ellenére **Lantos Ferenc alkotásaira az elsődleges piaci résztvevőknek számító galériák árképzése az iránymutató.** Ennek oka, hogy Lantos munkái a művészt képviselő intézményeken – főként az ACB és a Zsdrál Design & Art Galérián keresztül jutnak műkereskedelmi forgalomba. A képviselő galériák árpolitikájára ma a nyugati árszínvonalhoz történő felzárkóztatás a jellemző, mivel az egyre élénkebb nemzetközi érdeklődésnek köszönhetően jó százalékkal képesek értékesíteni külföldi vásárokon, illetve partnergalériákban a művész alkotásait.

- **A nemzetközi műkereskedelemben is képviselt nevek esetében figyelembe kell venni a forint napjainkban tapasztalható gyenge árfolyamát.** Az hosszú időszakon keresztül a 300 és 330 forint között mozgó euró jelentősen elszakadt e korábbi értéksávtól. Az elmúlt néhány hónapban a 340–350 forint közötti értékhatárban található.

A MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára, a Zsdrál Design & Art Galéria (székhely: 7621 Pécs, Király u. 29.) által felajánlott 8, azaz nyolc Lantos Ferenc (Pécs, 1929 - Balatonberény, 2014) eredeti, minden kétséget kizárólag a művész saját kezű alkotását az I., a II., a III., illetve a IV. pontban körülírt szempontok alapján, a 2. melléklet műleírásaiban meghatározott tartományokban, együttesen pedig a bruttó 16 300 000 Ft és a 20 400 000 Ft, azaz a tizenhatmillió-háromszázezer forintos és a húszmillió-négyszázezer forintos értéksávban állapítom meg.

Budapest, 2020. 08. 05.

Kaszás Gábor
művészettörténész
010933
Kaszás Gábor
művészettörténész
igazságügyi szakértő

1. melléklet – Lantos Ferenc művei közgyűjteményekben

Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Jósa András Múzeum, Nyíregyháza

Kecskeméti Képtár, Kecskemét

Konsthall, Södertälje (Svédország)

Miskolci Galéria, Miskolc

M. Fredrikstad (NOR)

M. Senta (Szerbia)

M. Narodowe, Poznań (Lengyelország)

Paksi Képtár, Paks

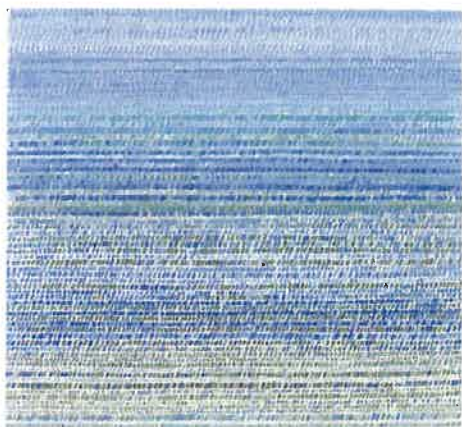
Taidem, Lahti (Finnország)

Rómer Flóris Történeti és Művészeti Múzeum, Győr

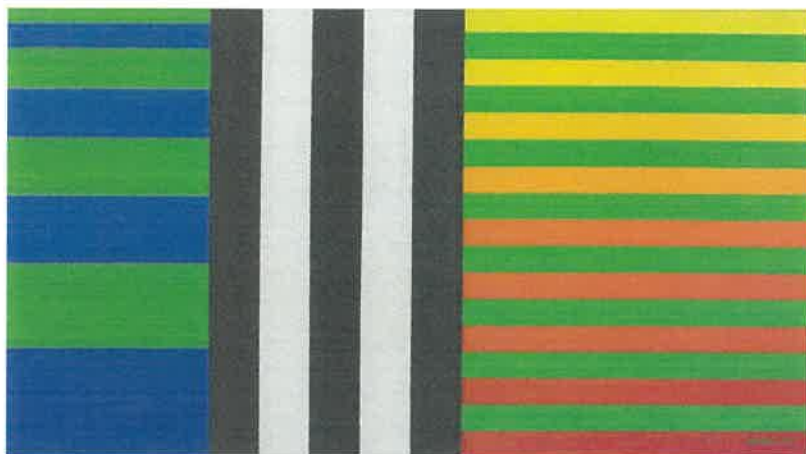
2. melléklet – Lantos Ferenc alkotásai

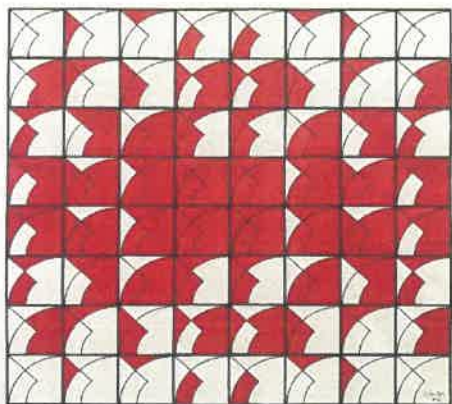
1. Negyedkör/képlet, 1970
zománcozott acéllemez, 95x95 cm
értéke: 3 000 000 – 4 000 000 Ft

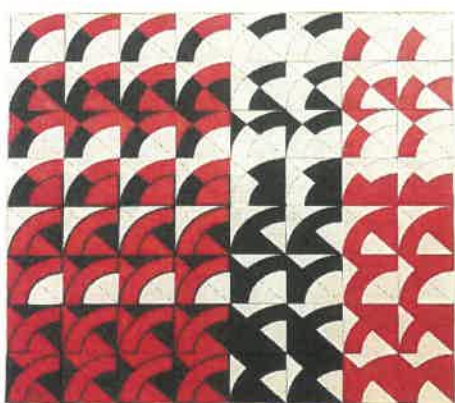
2. Pontozott táj, 1984
akril, vászon, 140x140 cm
értéke: 3 500 000 – 4 500 000 Ft

3. Függőleges-vízszintes, 1999
akril, vászon, 100x160 cm
értéke: 4 500 000 – 5 500 000 Ft

4. Variáció sorozat, 1979
tus, papír, 50x50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

5. Variáció sorozat, 1979
tus, papír, 50x50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

6. Cím nélkül, 1990-es évek
tempera, akvarell, merített papír, 35x35 cm
értéke: 550 000 – 650 000 Ft

7. Cím nélkül, 1990-es évek
tempera, akvarell, merített papír, 35x35 cm
értéke: 550 000 – 650 000 Ft

8. A terek hangja, 1991
tus, akvarell, papír, 50x50 cm
értéke: 600 000 – 700 000 Ft